

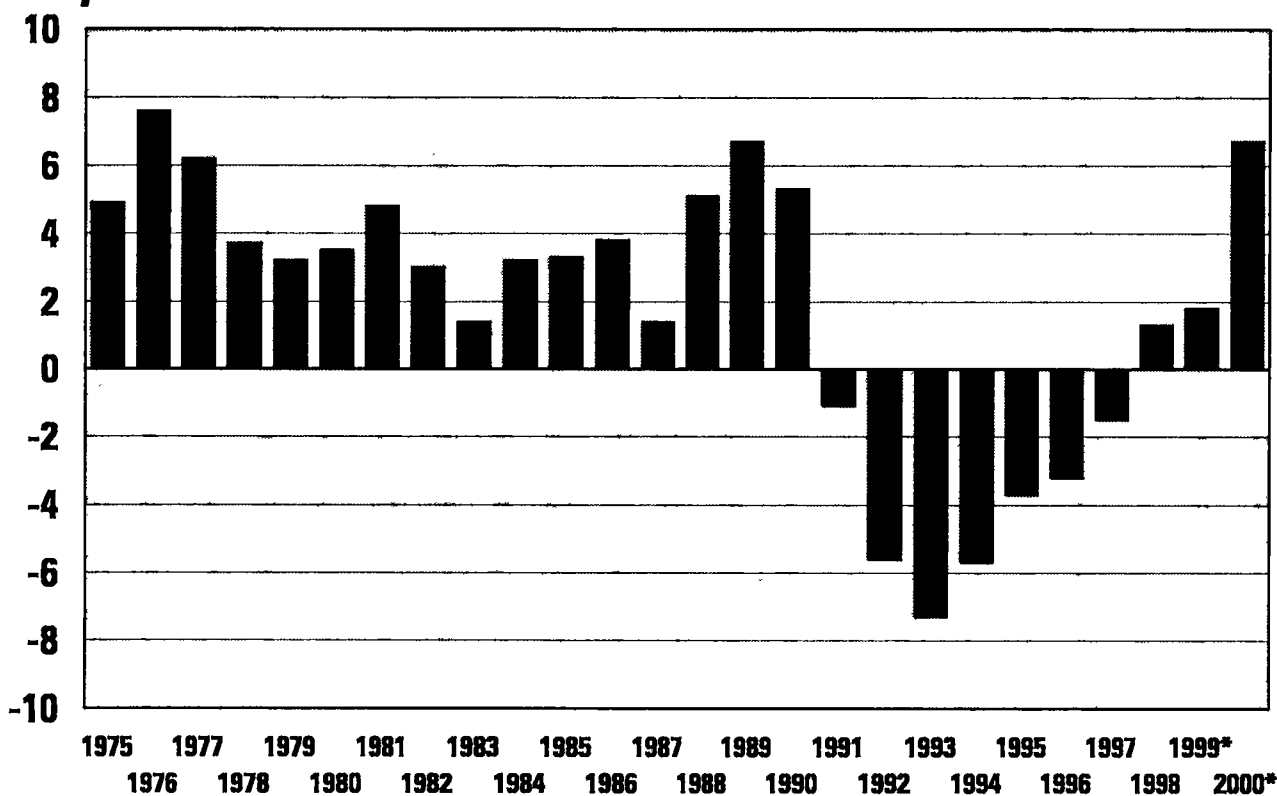
Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

Helmikuussa 2001 raportoidut tilastotiedot

Lisätietoja: Paula Koistinen-Jokiniemi, Elli Paakkolanvaara

Vastaava tilastojohtaja: Markku Suur-Kujala

Julkisyhteisöjen EMU-alijäämä 1975–2000*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle laadittuun raporttiin tilastotietoja, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden tilaa. Raportointi on osa niin kutsuttua liiallisten alijäämien menettelyä. Tietoja käytetään myös EU:n va-
kaus- ja kasvusopimuksen yhteydessä.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet tulevasta vuodesta.

Tässä julkaisussa esitetään viimeisimpien tilastotietojen ohella lukujen laadintape-
riaatteita. Lisäksi kuvataan pääpiirteissään valtiontalouden budjettialijäämän ja
kansantalouden tilinpidon mukaisen alijäämän (nettoluotonoton) yhteydet sekä
julkisyhteisöjen EMU-velan muutokseen vaikuttaneet tekijät. Vuosia 1999 ja
2000 koskevat tilastotiedot ovat ennakkollisia.

Alijäämäraportointi perustuu EU:n kansantalouden tilinpitojärjestelmään, EKT
1995:een. EMU-alijäämä vastaa uudistetun kansantalouden tilinpidon mukaista
julkisyhteisöjen nettoluotonottoa. EMU-alijäämän ja -velan käsitteitä kuvataan
luvussa "Käsitteet ja menetelmät".

Katsaus

EMU-velka 44 prosenttia BKT:sta vuonna 2000

Vuonna 2000 julkisyhteisöjen yhteenlaskettu bruttovelka aleni 24 miljardia markkaa edellisvuodesta johtuen lähinnä valtion velan vähenemisestä.¹ Työeläkelaitokset lisäsivät merkittävästi sijoituksiaan ulkomaille ja niiden luotonanto valtiolle ja kuntasektorille pienehti entisestään.

Bruttovelasta päästään EMU-velkaan vähentämällä julkisyhteisöjen sisäiset velat. Koska sisäiset velat vähenivät yhteensä 31 mrd. markkaa vuonna 2000 eli enemmän kuin julkisyhteisöjen bruttovelka, EMU-velka eli julkisyhteisöjen velka talouden muille

sektoreille ja ulkomaille kasvoi vajaat 7 mrd. markkaa.

Vaikka markkamääräinen EMU-velka on vuotta 1998 lukuun ottamatta kasvanut koko 1990-luvun, velan BKT-osuus on vuoden 1994 jälkeen supistunut. Viime vuoden lopussa EMU-velan osuus BKT:sta oli ennakkotietojen mukaan 44 prosenttia. Vuotta aiemmin velkaosuus oli 2,9 prosenttiyksikköä korkeampi. Huipussaan velan BKT-osuus oli vuonna 1994, jolloin suhdeluku oli 58,0 prosenttia.

Julkisyhteisöt kolmatta vuotta ylijäämäinen

Julkisyhteisöjen ylijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto kasvoi ennätyslukemiin vuonna 2000 ja oli ennakkotietojen mukaan peräti 52,5 mrd. markkaa eli 6,7 prosenttia BKT:sta. Kasvu johtui lähinnä valtiontaloudesta. Valtion rahoitusasema parani edellisvuodesta 31 mrd. markkaa. Valtion edellisvuoden alijäämä muuttui 25,7 mrd. markan ylijäämäksi vuonna 2000. Kuntasektorin muuttui ennakkotietojen mukaan lievästi ylijäämäiseksi (noin 1 mrd. markkaa). Sosiaaliturvarahastoista työeläkelaitokset keräsivät n. 23 mrd. mar-

kan ja muut sosiaaliturvarahastot 2,5 mrd. markan ylijäämän.

Valtion luvut perustuvat valtion hallinnollisen ja liikekirjanpidon tammi-marraskuun kertymätietoihin ja keskeisistä tilivirastoista saatuihin koko vuotta koskeviin ennakkotietoihin vuodelta 2000. Kuntatalouden arviointiin käytettiin Tilastokeskuksen kunnille ja kuntayhtymille tekemää edellisvuotta koskevaa tilinpäätösarviokyselyä.

Taulukko 1. EMU-alijäämä (-), prosenttia BKT:sta

	1997	1998	1999*	2000*
Valtionhallinto	-3,7	-1,5	-0,8	3,3
Paikallishallinto	-0,7	-0,3	-0,3	0,1
Sosiaaliturvarahastot	2,8	3,1	2,8	3,3
siitä: Työeläkelaitokset	3,3	3,2	2,8	3,0
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,5	-0,1	0,1	0,3
EMU-alijäämä	-1,5	1,3	1,8	6,7

* = ennakkotieto

1 Valtiokonttorin velkaraportin mukainen valtionvelka väheni 27 miljardia. Summasta osa oli valtion sisäisten velkojen muutosta, mikä jätetään huomiotta valtion EMU-velkaa laskettaessa. Valtion EMU-velka on myös hieman kattavampi kuin Valtiokonttorin raportoitu velka.

Raportointi

Perustana Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmä EKT 1995

EU:n asetukseen perustuva nk. liiallisten alijäämien raportointi muuttui EU:n tilinpitojärjestelmän, EKT95:n mukaiseksi vuonna 2000. Tätä ennen raportointi perustui vielä vanhaan ESA79:n mukaiseen tilinpitoon.

Nykyisin EMU-alijäämä vastaa suoraan kansantalouden tilinpidossa laskettua julkisyhteisöjen netto-

luotonottoa/-antoa. Myös bruttokansantuote raportoidaan tilinpidon mukaisena. Sen sijaan EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta (ks. luku "Käsitteet ja menetelmät").

Raportointimenettely

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty viitearvot julkisyhteisöjen suunnitteluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle kahdesti vuodessa päivitettävissä raportissa kukin jäsenmaa kuvaa valtion budjetin ali/ylijäämän ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtion ali/ylijäämän (nettoluotonoton/-annon) yhteyden. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset yhteydet ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussakin maassa noudatettavan budjettikäytännön mukaisena kun taas nettoluotonoton on oltava EKT95:n mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

Alijäämäraportoinnissa syntyvät tiedot ovat vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että raportin laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö on määritelty EU:n asetuksessa (EY) 3605/93 ja asetuksen uudiste-

tussa versiossa (EY) 475/2000. Tilastotietojen vertailukelpoisuutta on pyritty lisäämään EU:n tilastoviraston Eurostatin päätöksillä sekä erityisellä alijäämä- ja velkatilastointia täsmäntävällä käsikirjalla.²

Jäsenmaiden kansantalouden tilinpidon laadinnan aikataulut vaihtelevat. Siten myös elokuun ja helmikuun loppuun mennessä raportoitavat, pääosin kansallisiin tilinpitolaskelmiin perustuvat EMU-laskelmat päivitetään eri ajankohtina. Suomen tilinpitolaske-
lmat laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavassa helmikuussa. Sen jälkeen tilastoa tarkennetaan saman vuoden heinä- ja joulukuussa. Lopulliset tiedot Suomen kansantalouden tilinpidosta valmistuvat noin kahden vuoden viiveellä. Yhtä tilastovuotta koskevat EMU-alijäämä- ja velkatiedot raportoidaan komissiolle siten viisi eri kertaa. Tilaston laadintaan käytettävissä oleva perustieto lisääntyy ajan myötä ja tilastot täsmentyvät, mikä on luonteenomaista kansantalouden tilinpidon laadinta-prosessille. Samalla EMU-alijäämä, -velka ja BKT-tiedot ja niiden myötä myös julkisyhteisöjen EMU-kriteereiksi määritellyt suhdeluvut tarkentuvat.

2 ESA95 Manual on government deficit and debt. First edition 2000. Eurostat.

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

EKT95:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä netto- luotonantoa että velkaa tilastoitaessa.

Suomessa valtio- ja kuntasektoriin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot.

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturvaa toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevaikutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien eläkevakuutus). Työeläkelaitokset määriteltiin tilastoinnissa osaksi Suomen julkista sektoria EU:n komission tammi- kuussa 1997 tekemällä erityisellä päätöksellä.

Budjettialijäämä ja nettoluotonotto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden kassalaskelman mukaista nettoraahoitustarvetta³. Käsite kattaa sekä budjettitalouden että budjetin ulkopuoliset rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia.

Nettoraahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen ali/ylijäämään eli nettoluotonottoon/-antoon useiden korjauserien kautta (taulukko 2, erät B..E). Nettoluotonottoon/-antoon eivät saa vaikuttaa kansantalouden tilinpidossa rahoit-

tustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssisijoitukset.

Satunnaisempia oikaisu-eräitä ovat valtion budjetissa tulona tai menona esiintyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot siltä osin kun niitä ei lueta tilinpidon mukaisiin korkoihin. Budjetissa vielä olevien, mutta tilinpidossa yrityssektoriin luettavien valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisesta saattaa aiheutua kirjauseroa. Eroa kassalaskelmaan aiheuttaa myös tilinpidon verojen, tukien ja korkojen kirjaaminen osittain kassaperusteesta poiketen (suoriteperusteella

Taulukko 2. Valtion nettoluotonoton (-) laskeminen budjetin alijäämästä, mrd. mk

	1999*	2000*
A. Budjettitalouden nettoraahoitustarve	16,5	23,7
B. Budjetin rahoitustaloustoimet yhteensä (+)	-20,4	-11,7
Lainananto (+)	1,0	0,3
Saadut lainojen takaisinmaksut (-)	-0,7	-0,5
Osakkeiden ja osuuksien hankinta (+)	1,0	0,6
Osakkeiden ja osuuksien myynnit(-)	-21,8	-12,2
C. Muut siirtosaamiset (+) ja -velat (-), (verojen ja tukien ajoituskorjaus, tulo- ja menorästit)	-0,8	1,3
D. Korkojen jakotuskorjaus, netto (+/-)	1,3	2,0
E. Muut oikaisu-erät (+/-)	-8,4	3,4
Siirrot budjetin ulkopuolisista rahastoista, netto	-8,0	-1,4
Ero valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisessa	0,2	0,2
Muut kirjauserot (lähinnä erot emissio- ja kurssierojen kirjaamisessa)	0,1	5,8
Muut erot	-0,7	-1,1
F=B+C+D+E. Budjettitalouden korjauserät yhteensä (+)	-28,3	-5,0
A+F.= Budjettitalouden nettoluotonanto (+) /-otto (-)	-11,9	18,7
G. Budjetin ulkopuolisten rahastojen nettoluotonanto (+) /-otto (-)	6,3	7,0
A+F+G. Valtion nettoluotonotto (-)/-anto (+) tilinpidossa	-5,6	25,7

* = ennakkotieto

3 Tietoja nettoraahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Taloudellinen katsaus, helmikuu ja Taloudellinen katsaus, syyskuu- julkaisuissa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia- sarjassa.

tai ajoituskorjattuna) sekä muut satunnaisemmat kirjaus- tai ajoituserot.

Summaamalla taulukon 2 erät A, F ja G saadaan valtiontalouden nettoluotonotto/-anto kansantalouden tilinpidossa.

Taulukosta nähdään, että merkittävin yksittäinen ero vuosien 1999 ja 2000 budjettilyijäämiin verrattuna aiheutuu budjettiin sisältyvien nettofinans-

sisijoitusten (mm. valtionyhtiöiden myynnistä saatujen tulojen) eliminoinnista tilinpidon alijäämlaskennassa. Kyseiset erät kuvautuvat kansantalouden tilinpidossa rahoitustaloustoimina, joilla ei ole vaikutusta alijäämään. Koko valtiontalouden alijäämää kohensi molempina vuosina budjetin ulkopuolisten rahastojen ylijäämäisyys.

EMU-velka

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit, muut lyhytaikaiset lainat sekä käteisraha. EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta. EKT95:n mukaisessa rahoitustilinpidossa rahoitusvarat ja velat arvotetaan markkina-arvoon, sen sijaan EMU-velka arvotetaan nimellisarvoon. EKT95:n mukaisista rahoitusvaateista johdannaisia, kauppa-

luottoja ja siirtovelkoja ei huomioida velan kannassa, mutta ne otetaan huomioon velan muutokseen vaikuttavina erinä.

Kaikki velan muutokseen vaikuttavat tiedot esitetään sulautettuina. Ulkomaan valuutan määräinen velka tilastoidaan swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa eikä alkuperäisissä nostovaluutoissa. Valtion käteisrahavelkana tilastoidaan vain kierrossa olevien kolikoiden arvo eikä valtion koko metallirahavastuuta.

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonoton/-annon ohella moni muu tekijä. Taulukossa 3 on kuvattu ESA95:een perustuvan alijäämäraportoinnin mukaiset erät.

Summaamalla taulukon erät A-E saadaan julkisyhteisöjen sulautetun velan (EMU-velan) muutos

vuoden aikana. Etumerkiltään positiiviset erät vaikuttavat velkaa lisäävästi. Kaikki erät on tilastoitu sulautettuina eli julkisyhteisöjen sisäiset saamiset ja velat on vähennetty.

Kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto (A.) kirjataan taulukkoon 3 vastakkais-

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät, mrd. mk

	1999*	2000*
A. Julkisyhteisöjen raportoitu nettoluotonanto vastakkaismerkkinä	-13,0	-52,5
B. Julkisyhteisöjen rahoitusvarojen nettohankinta, sulautettu	17,1	57,1
B.1. Julkisyhteisöjen talletukset (plus-merkki= talletukset lisääntyvät nettomääräisesti)	4,4	9,2
B.2. Sijoitukset muihin arvopapereihin kuin osakkeisiin	23,2	40,4
B.3. Lainananto	1,3	4,0
B.4. Osakesijoitukset	-10,7	3,4
B.5. Muut rahoitussaamiset	-1,0	0,0
C. EMU-velkaan kuulumattomien velkojen nettohankinta, sulautettu (miinus-merkki = velan lisäys)	-7,4	-0,2
D. Valuuttakurssivaikutus	9,8	1,5
E. Muut	-4,2	1,0
F. EMU-velan muutos (plus-merkki kuvaa velan kasvua)	2,4	6,9

* = ennakkotieto

merkkisenä; vuosien 1999-2000 positiivinen netto-
luotonanto vaikuttaa velkaa vähentävästi. Rahoitus-
varojen *sulautettu* nettohankinta (B.) kasvoi entises-
tään vuonna 2000 ennen muuta, koska työeläkelai-
tokset lisäsivät sijoituksiaan julkistalouden ulkopuo-
lelle (erä B.2). Julkisyhteisöjen talletusten (B.1) arvi-
oidaan kasvaneen vuonna 2000 valtion vuoden lo-
pun suurten kassatalletusten vuoksi. Julkisyhteisöjen
osakkeiden myyntitulot ylittivät osakkeiden hankin-
tamenot vuonna 1999 (B.4), mikä selittyy valtion

suurista yksityistämistuloista ko. vuonna (lähes 22
mrd. markkaa).

EMU-velka ei kata kaikkia ESA95:n mukaisia ra-
hoitusvaateita. Johdannaisten, kauppaluottojen ja
siirtovelkojen vaikutus EMU-velan muutokseen ku-
vataan taulukon 3 kohdassa C. Muita raportoidun
velan muutokseen vaikuttavia tekijöitä (E.) ovat
mm. emissio- ja pääomavoitot ja -tappiot sekä kir-
jauserot.

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan EKT95:n mukaisessa alijäämä-
raportissa julkisyhteisöjen kansantalouden muilta
sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat,
joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit
(valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset), muut
lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkililuotto, vekse-

lit) sekä käteisraha (kierrossa olevien kolikoiden ar-
vo) (taulukko 4).

Ulkomaan valuutan määräinen velka mitataan
swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa.

Taulukko 4. Suomen EMU-velka rahoitusvaateittain, miljoonaa mk

	1997	1998	1999*	2000*
Käteisraha	1 494	1 350	1 431	1 497
Lyhytaikaiset arvopaperit	28 218	15 429	8 725	30 493
Joukkovelkakirjalainat	282 714	281 774	287 608	271 244
Muut lyhytaikaiset lainat	115	212	387	464
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	31 493	37 510	40 480	41 859
Velka yhteensä	344 034	336 275	338 631	345 557
Velka, prosenttia BKT:sta	54,1	48,8	46,9	44,0

*=ennakkotieto

Termejä:

EMU-velka =	Julkisyhteisöjen sulautettu bruttovelka nimellisarvoisena
Sulautettu velka =	Julkisyhteisöjen sisäisiä ja välisiä velkoja ei lueta mukaan
Bruttovelka =	Rahoitussaamiset (omaisuus) eivät vaikuta velkaan
EMU-alijäämä =	Julkisyhteisöjen nettoluotonotto/-anto
(Rahoitus)alijäämä =	nettoluotonotto = negatiivinen nettoluotonanto
Budjettialijäämä =	(tässä) valtiontalouden kassalaskelman mukainen nettorahoitustarve
Julkisyhteisöt =	valtio, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot (ks. Käsitteet ja menetelmät)
Valtiontalous =	budjettitalous ja budjetin ulkopuoliset rahastot
EKT95 = ESA95 =	“Euroopan tilinpitojärjestelmä 1995”, EU:n uudistettu, taloustilastojen laadintaa ohjaava käsikirja, joka alijäämäraportoinnissa otettiin käyttöön vuonna 2000
ESA79 =	Alijäämäraportointia ennen vuotta 2000 ohjannut EU:n tilastokäsikirja

Maittaiset tiedot:

EU:n tilastovirasto Eurostat julkistaa alijäämäraportoinnin mukaiset maittaiset tiedot. Eurostatin julkistamia tietoja voi selata osoitteesta: www.europa.eu.int/comm/eurostat. Tiedot löytyvät myös kuukausittain ilmestyvästä Eurostatin julkaisusta EC economic data pocket book.

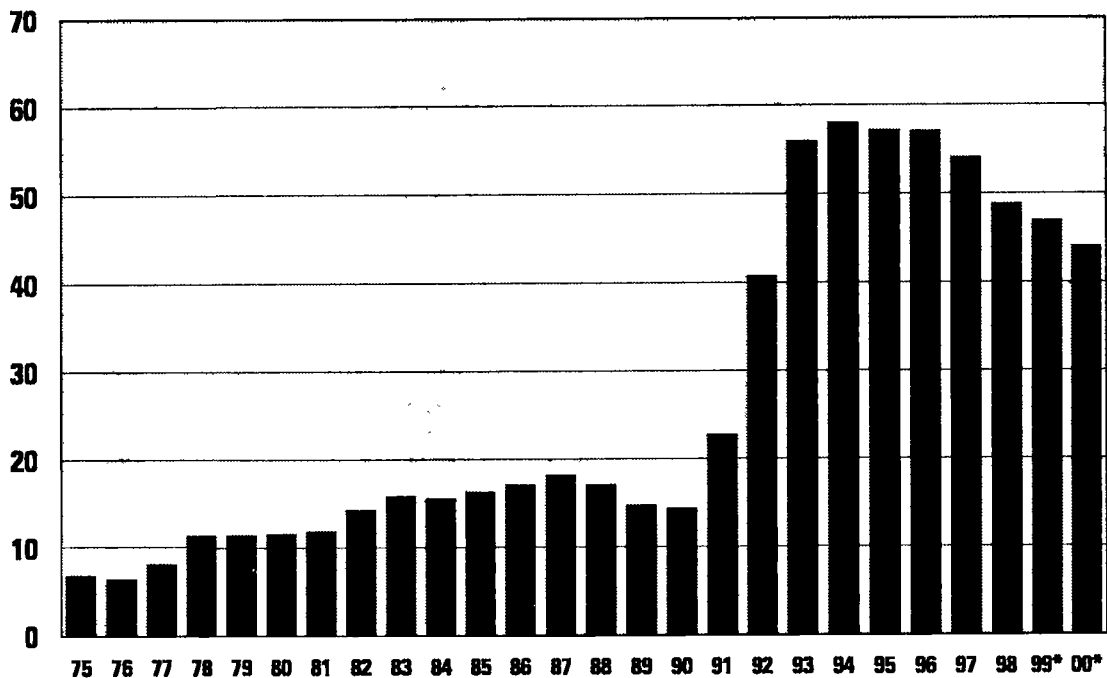
SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 2001:2
Offentlig ekonomi
Public Economy

Lisätietoja:

Paula Koistinen-Jokiniemi, (09) 1734 3362
Elli Paakkolanvaara (09) 1734 2262
www.tilastokeskus.fi/tk/to/emuindex.html

Julkisyhteisöjen EMU-velka 1975-2000*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS